

До спеціалізованої вченої ради Д 26.007.05
 Національної академії внутрішніх справ МВС
 України
 03035, м. Київ, площа Солом'янська, 1

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора Погорецького Миколи Анатолійовича на дисертацію Рогатюка Ігоря Володимировича «Теоретичні, правові та праксеологічні основи кримінальної процесуальної діяльності прокурора у досудовому розслідуванні», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми дослідження. В умовах становлення та розвитку України як цивілізованої, правової та демократичної держави важливе значення має процес імплементації у вітчизняну правову систему загальновизнаних та основоположних міжнародних і європейських стандартів, спрямованих на забезпечення належного рівня реалізації прав, свобод і законних інтересів осіб у кримінальному провадженні, а також ефективного здійснення правосуддя. Багаторічний досвід реалізації міжнародних і європейських стандартів у кримінальному процесуальному законодавстві таких розвинутих демократичних країн англо-американської та європейської правової сім'ї, як Великобританія, Німеччина, Франція, США та ін., цілком виправдано довів їх належну правову придатність та перспективність реалізації у правозастосовчій діяльності.

Вітчизняний законодавець при удосконаленні положень чинного КПК України намагається максимально врахувати відповідні міжнародні та європейські стандарти у сфері кримінального процесу з урахуванням ефективності їх реалізації у правозастосовчій діяльності інших зарубіжних країн, а також тих проблемних питань, що виникають у слідчо-прокурорській практиці, для забезпечення належної правової регламентації повноважень одного з основних учасників кримінального провадження, яким є прокурор.

Такий стан речей негативно позначається на правозастосовній діяльності

Вх. №		2941	
15	06	20	18 р.
кількість аркушів:		26	
осн. док.	26	додаток	-

органів кримінальної юстиції, а особливо на кримінальній процесуальній діяльності прокурора – основного учасника кримінального провадження, який діє на всіх його етапах з початку кримінального провадження і до його закінчення. Перед прокурорами – процесуальними керівниками наразі постає низка нерозв'язаних у правовому полі проблем організаційного та праксеологічного характеру, що значною мірою стримує можливості швидкого, повного і неупередженого розслідування кримінальних правопорушень та виконання завдань кримінального провадження.

Окремі проблемні питання кримінальної процесуальної діяльності прокурора, зважаючи на їх значення для теорії та практики кримінального процесу, були предметом дослідження вітчизняних правників зокрема, Ю. П. Аленіна, С. А. Альперта, Т. В. Варфоломеевої, В. І. Галагана, В. Г. Гончаренка, І. В. Гори, Ю. М. Грошевого, В. В. Долежана, А. Я. Дубинського, В. С. Зеленецького, О. В. Капліної, І. М. Козьякова, М. В. Косюти, О. П. Кучинської, Л. М. Лобойка, Є. Д. Лук'янчикова, В. Т. Малярєнка, О. І. Медведька, О. Р. Михайленка, М. М. Михеєнка, В. Т. Нора, В. Л. Ортинського, Д. П. Письменного, М. А. Погорецького, М. В. Руденка, В. М. Савицького, Д. Б. Сергєєвої, Г. П. Середи, М. С. Строговича, О. Ю. Татарова, В. Я. Тація, О. М. Толочка, В. В. Топчія, Л. Д. Удалової, С. С. Чернявського, Ю. М. Чорноус, О. Г. Шило, М. Є. Шумила, П. В. Цимбала, О. О. Юхна, О. Г. Яновської та ін.

Слід зазначити, що окремі аспекти кримінальної процесуальної діяльності прокурора у досудовому розслідуванні були викладені в дисертаціях О. В. Поповича «Процесуальне керівництво прокурора у кримінальному провадженні» (2015 р.), І. В. Гловюк «Кримінально-процесуальні функції: теоретико-методологічні засади і практика реалізації» (2015 р.), Ю. Н. Коробка «Процесуальні повноваження прокурора у досудовому кримінальному провадженні» (2016 р.), В. О. Гринюка «Функція обвинувачення в кримінальному судочинстві України: правові, теоретичні та практичні проблеми реалізації» (2017 р.), М. В. Чорноусько «Здійснення прокурором процесуального керівництва досудовим розслідуванням», (2017 р.).

Слід наголосити, що це перша комплексна робота у даній царині в Україні після здійснення конституційної реформи щодо правосуддя. І. В. Рогатюк вибудував

авторську концепцію нормативної моделі кримінальної процесуальної діяльності прокурора, яка викликала жваві дискусії у широкому колі наших правників і не лише процесуалістів. Зрозуміло, що ця робота не однозначно сприймається фахівцями, оскільки являє собою абсолютно новий підхід до розуміння повноважень прокурора, абсолютно нову оригінальну науковою концепцією, яка має міждисциплінарне значення.

Тому беззаперечно ця фундаментальна наукова праця відіграє важливу роль у формуванні прокурора як учасника процесу з повноваженнями, що відповідають найкращим міжнародним стандартам прокурорської діяльності, сприятимуть побудові ефективного змагального кримінального процесу України, що у цілому результативно вирішуватиме завдання кримінально провадження.

Про її актуальність свідчить також і зв'язок дисертаційної роботи з загальнонаціональними нормативами. Теоретичні та практичні питання теми дисертації узгоджуються з Пріоритетними напрямками розвитку науки і техніки на період до 2020 року (Закон України від 9 вересня 2010 № 2519-VI), Концепцією реформування кримінальної юстиції в Україні (Указ Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008), Національною стратегією у сфері прав людини на період до 2020 року (Указ Президента України від 25 серпня 2015 р. № 501/2015) та Стратегією розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки (Постанова загальних зборів НАПрН України від 3 березня 2016 р.). Дисертаційна робота відповідає Основним напрямкам наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2014–2017 роки, схваленим рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ від 29 жовтня 2013 р. (протокол № 28), річним планам науково-дослідних робіт Національної академії внутрішніх справ та Національної академії прокуратури України. З цих міркувань є підстави для твердження, що обрана дисертантом тема для дослідження докторського рівня має комплексний і пріоритетний характер, важливе теоретичне та прикладне значення, а отже, й безперечно високий рівень актуальності.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації,

сформульовані дисертантом у своїй більшості є обґрунтованими і переконливими. При їх обґрунтуванні використано широке коло вітчизняних та зарубіжних наукових джерел, законодавство та інші нормативні акти, достатньо репрезентативним є емпіричний матеріал: систематизовані дані загальнодержавної та відомчої статистичної звітності щодо протидії злочинності за 2007–2017 роки; зведені дані вивчення 155 кримінальних справ і 243 кримінальних проваджень; узагальнені результати анкетування 379 прокурорів, 276 слідчих та 114 суддів місцевих й апеляційних судів. В достатній мірі використано акти кримінального процесуального законодавства України та деяких зарубіжних країн; рішення Європейського суду з прав людини, Конституційного Суду України; узагальнена практика та інформаційні листи Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ; огляди методичного забезпечення прокурорської наглядової діяльності, офіційні звіти та аналітичні довідки Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, Державної судової адміністрації України, Міністерства юстиції України.

При цьому слід зазначити, що наукові джерела використані переважно критично – з глибоким аналізом, полемікою та аргументацією власного підходу до тих чи інших положень, висновків чи пропозицій їх авторів. Емпіричний матеріал ліг в основу обґрунтування низки важливих положень щодо кримінальної процесуальної діяльності прокурора (див. напр.: с. 23, 75, 76, 83, 86, 124, 134, 139, 146, 170, 204, 221, 375, 396 та ін.) або послужив ілюстрацією певного стану і його критичного розгляду (див. напр.: с. 219, 273, 313, і наст.). Вміле використання широкого спектру методів наукового пошуку також позитивно вплинули на обґрунтованість сформульованих дисертантом наукових положень і висновків.

Безумовно позитивним фактом є використаний під час підготовки дисертації власний досвід здобувача, набутий під час здійснення слідчої та прокурорської діяльності.

В процесі дослідження використовувалися як загальнонаукові (діалектичний), так і спеціальні методи наукового пошуку, що є характерними для досліджень у

галузі права у тому числі: історико-правовий, порівняльний, соціальний, системно-структурний та ін. Використання зазначених методів позитивно вплинуло на обґрунтованість і достовірність результатів дослідження.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, що виносяться на захист. Комплексне опрацювання, системний аналіз норм чинного кримінального процесуального законодавства, з'ясування генезису і розвитку поглядів на певні положення теорії кримінальної процесуальної діяльності прокурора, сприйняття їх законодавцем, вивчення наукового надбання у галузях загальної теорії права, конституційного, кримінального (матеріального), кримінального процесуального права, і не лише вітчизняного, але й зарубіжного, та практики його застосування, у тому числі і ЄСПЛ — все це дало можливість дисертанту сформулювати наукові положення, що відзначаються достовірністю, а також аргументувати низку важливих положень, що характеризуються науковою новизною. Вони збагачують теоретичні основи кримінальної процесуальної діяльності прокурора, впливають на формування удосконаленої нормативної моделі його повноважень, що в цілому підвищує ефективність застосування норм кримінального процесуального права й цим самим сприяє вирішенню завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК України).

До найбільш вагомих наукових положень дисертанта, що характеризуються новизною або її елементами, слід віднести такі:

вперше:

аргументовано, що кримінальна процесуальна діяльність прокурора у досудовому розслідуванні має не наглядовий, а обвинувальний характер, оскільки: по-перше, прокурор є суб'єктом сторони обвинувачення; по-друге, серед його повноважень, закріплених КПК України, переважають обвинувальні; по-третє, він формує обвинувачення шляхом організації ефективного досудового розслідування та здійснення процесуального керівництва ним; по-четверте, його професійний інтерес полягає у проведенні досудового розслідування в суворій відповідності з вимогами закону з метою формування доказів обвинувачення, які є належними, допустимими, достовірними і достатніми для обґрунтованого твердження про винуватість особи у

вчиненні кримінального правопорушення. Такий підхід до функціональної характеристики діяльності прокурора у досудовому провадженні відповідає нормативному змісту конституційної функції прокуратури під час досудового розслідування, яка у ст. 131¹ Конституції України визначена саме як організація і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку;

обґрунтовано нагальну необхідність приведення функціональної характеристики діяльності прокурора, закріпленої у КПК України, відповідно до її нормативної моделі, визначеної у ст. 131¹ Конституції України. Відтак істотні розбіжності формулювання напрямів діяльності прокурора під час досудового розслідування в Основному Законі України та КПК України не можуть бути кваліфіковані як суто термінологічні, а мають змістовний характер;

обґрунтовано монофункціональний підхід до характеристики функціональної структури кримінальної процесуальної діяльності прокурора під час досудового розслідування, сутність якого полягає у здійсненні прокурором на цьому етапі кримінального провадження функції обвинувачення. У зв'язку з цим, констатовано, що кримінальна процесуальна діяльність прокурора у досудовому розслідуванні спрямована на формування обвинувачення, яке після затвердження його в обвинувальному акті трансформується в публічне обвинувачення, що підтримується прокурором в суді;

встановлено іманентні ознаки кримінальної процесуальної діяльності прокурора у досудовому розслідуванні, до яких віднесено: 1) публічність; 2) професійність; 3) спрямування на формування обвинувачення та вирішення кримінально-правового конфлікту, що виник у результаті вчинення кримінального правопорушення, у спосіб, передбачений КПК; 4) ініціативність; 5) самостійність; 6) здійснення уповноваженим суб'єктом; 7) наявність дискреційних повноважень;

доведено безпосередній вплив діяльності прокурора на загальну ефективність системи кримінального судочинства, що зумовлено такими чинниками: по-перше, прокурор є учасником кримінального провадження, який діє на всіх його етапах з

початку кримінального провадження і до його закінчення; по-друге, функція обвинувачення детермінує здійснення всіх інших кримінальних процесуальних функцій; по-третє, обґрунтованість обвинувачення, висунутого під час досудового розслідування, безпосередньо визначає обґрунтованість публічного обвинувачення, яке підтримується прокурором в суді, та є підґрунтям правової позиції сторони обвинувачення (при цьому законодавець запровадив принцип незмінності прокурора); по-четверте, докази обвинувачення після дослідження їх судом за участю сторін судового розгляду може бути покладено в основу рішення суду і в такий спосіб безпосередньо впливати на вирішення завдань кримінального провадження;

доведено превентивну і прикладну значущість діяльності прокурора з виявлення фактів укриття від обліку злочинів на етапі прийняття та реєстрації заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, яка «de-facto» здійснюється прокурором, однак «de-jure» не передбачена чинним КПК України, хоча має належати до предмета регулювання кримінального процесуального права;

визначено види засобів прокурорського впливу, які можуть вживатися за порушення вимог закону при здійсненні кримінального провадження, зокрема:

- 1) внесення до ЄРДР інформації стосовно службової особи правоохоронного органу, яка умисно приховала вчинений злочин від реєстрації;
- 2) складання протоколу про адміністративне правопорушення за ухилення від виконання законних вимог прокурора;
- 3) ініціювання та проведення координаційних нарад;
- 4) проведення узгоджених заходів та здійснення аналітичної діяльності;
- 5) організація занять з вивчення працівниками правоохоронних органів законодавства, відомчих наказів та інструкцій;

з'ясовано специфіку кримінальної процесуальної діяльності прокурора при проведенні НСРД, яка полягає в наявності різних процесуальних форм її реалізації, до яких слід віднести: ініціювання прийняття слідчим суддею рішення про проведення будь-якої НСРД, яка є предметом судового контролю; прийняття рішення про проведення НСРД, які не потребують судового контролю; повноваження щодо заборони проведення, а також припинення подальшого проведення НСРД;

ініціювання прийняття слідчим суддею рішення про проведення НСРД, розпочатих у невідкладних випадках до постановлення ухвали слідчого судді; ужиття заходів щодо збереження отриманих під час проведення НСРД речей і документів та захисту інформації, отриманої в результаті НСРД; повідомлення особи, конституційні права якої було тимчасово обмежено унаслідок проведення НСРД;

аргументовано необхідність нормативного регулювання в КПК України повноважень спеціального прокурора – члена спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України як учасника кримінального провадження з боку сторони обвинувачення;

удосконалено:

характеристику кримінальної процесуальної діяльності прокурора у досудовому розслідуванні, внутрішніми структурними елементами якої є специфічна мета, завдання, дії та суб'єкт її здійснення;

доктринальні положення щодо характеру закріплених КПК України повноважень прокурора, які мають чітке обвинувальне спрямування та у праксеологічному плані спрямовані на обґрунтування обвинувачення у досудовому провадженні з подальшим його підтриманням у суді першої інстанції;

теоретико-прикладне обґрунтування необхідності удосконалення нормативної моделі повідомлення про підозру окремій категорії осіб, щодо якої здійснюється особливий порядок кримінального провадження;

наукові підходи щодо механізму реалізації прокурором кримінального процесуального законодавства при застосуванні заходів забезпечення кримінального провадження, зокрема, виклику слідчим та прокурором, приводу, накладення грошового стягнення, тимчасового обмеження в користуванні спеціальним правом, відсторонення від посади, тимчасового доступу до речей і документів, тимчасового вилучення й арешту майна, затримання особи та інших запобіжних заходів;

наукове обґрунтування з урахуванням положень Загальної декларації прав людини (ст. 1, 7, 10) та Конституції України (ст. 21, 24) недоцільності процесуальних імунітетів окремих категорій осіб, що перешкоджають їх своєчасному затриманню і притягненню до кримінальної відповідальності навіть у

разі, якщо особу застали під час вчинення (замаху на вчинення) тяжкого чи особливо тяжкого злочину;

наукові пропозиції стосовно доцільності нормативного закріплення повноважень прокурора у виключних випадках розпочинати кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення без заяви потерпілого, якщо потерпілий з причин, які не залежать від його волі, не може особисто подати таку заяву;

дістало подальший розвиток:

пропозиції щодо продовження впровадження в правову систему України європейських стандартів щодо відокремленості органів публічного обвинувачення від органів досудового слідства, а також спеціалізації як пріоритетного напрямку організації публічних обвинувачів (Рекомендація REC (2000) 19 Комітету Міністрів державам-членам «Про роль служби публічного обвинувачення в системі кримінальної юстиції»);

характеристика об'єкта та форм реалізації кримінальної процесуальної діяльності прокурора у досудовому розслідуванні; при цьому під об'єктом діяльності прокурора на даній стадії кримінального провадження розуміється встановлення та доведення незаконного посягання на суспільні відносини, які охороняються кримінальним законом України;

теоретичні положення щодо механізму протидії досудовому розслідуванню, навмисному затягуванню ознайомлення з матеріалами кримінального провадження, фальсифікації доказів, здійсненню протиправного впливу на потерпілого, свідків, працівників правоохоронних органів та інших осіб, уникненню отримання письмового повідомлення про підозру та копії обвинувального акта підозрюваним чи його захисником та ін.;

наукові підходи до вирішення проблеми оптимізації процесуального навантаження прокурорів та слідчих, зокрема, шляхом ефективної організації нагляду за дотриманням процесуальних строків; складання відповідних процесуальних документів у кримінальних провадженнях, у яких вичерпано усі можливості щодо розкриття злочину; своєчасного прийняття процесуальних рішень

про об'єднання та виділення кримінальних проваджень, а також їх закриття з огляду на підстави, закріплені у ст. 284 КПК України; використання автоматизованої системи моніторингу залишку проваджень тощо;

наукові пропозиції з удосконалення нормативного регулювання повноважень прокурора у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх із визначенням обов'язку процесуального керівника особисто повідомляти про підозру неповнолітньому та допитувати його перед ініціюванням обрання та застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою.

Оцінка змісту дисертації та автореферату. Науково обґрунтованою є архітектоніка дисертаційної роботи, яка дозволила автору в основному повно та всебічно розкрити предмет дослідження. Дисертант виконав вимоги, що ставляться МОН України до цього виду наукових робіт стосовно обґрунтування актуальності теми дослідження та його методів у вступі. Ним сформульовані основні наукові положення, які характеризуються науковою новизною або її елементами і які виносяться на захист, висловлене бачення дисертанта щодо впровадження результатів дослідження та дана характеристика їх апробації.

Наступні розділи дисертації поєднані загальною метою дослідження (с. 25) і в них відповідно до плану дослідження розкривається його об'єкт та предмет.

У першому розділі «Теоретичні основи кримінальної процесуальної діяльності прокурора на стадії досудового розслідування» з урахуванням доктринальних напрацювань досліджено генезу нормативного регулювання кримінальної процесуальної діяльності прокурора у досудовому розслідуванні, у якій виокремлено шість етапів, що характеризуються видозмінами повноважень: перший, починаючи з часів польсько-литовської доби (XIV – перша половина XVII ст.), коли прокурор почав здійснювати обвинувальну діяльність шляхом підтримання публічного обвинувачення в суді; другий (початок XVIII – перша половина XIX ст.) – набуття прокурором домінуючої ролі в керівництві досудовим слідством (за законодавством Російської імперії); третій (друга половина XIX початок XX ст.) – трансформація повноважень прокурора, наділення його виключно процесуальними функціями та позбавлення тотального нагляду (реформа 1864 р.); четвертий (перша

половина – середина ХХ ст.) – етап перманентних змін процесуального статусу прокурора та нормативної моделі його кримінальної процесуальної діяльності. За цей час він наділявся функціями нагляду за розслідуванням, здійснення самостійного розслідування; поєднання цих двох функцій; підтримання обвинувачення; п'ятий – реалізація Основ кримінального судочинства СРСР і союзних республік 1958 р., та КПК УРСР 1960 р. – характеризувався певною демократизацією змішаної форми кримінального процесу, однак із монополізацією прокурором наглядових повноважень на всіх стадіях кримінального процесу, оскільки такий нагляд він здійснював як під час досудового розслідування, так і в суді першої інстанції і в судових провадженнях з перегляду судових рішень. Шостий (сучасний) – характеризується концептуальною зміною конституційно-правових основ правового статусу прокуратури, упровадженням міжнародних стандартів її функціонування, обмеженням її компетенції сферою кримінального судочинства та наданням прокурору повноважень, що забезпечують можливість вирішення завдань кримінального провадження (с. 37-67).

На основі системного підходу дисертантом визначено зміст діяльності прокурора у кримінальному провадженні, її внутрішніх структурних елементів, а також співвідношення концептів діяльності, прокурорського нагляду та процесуального керівництва досудовим розслідуванням. Аргументовано, що кримінальна процесуальна діяльність прокурора у досудовому розслідуванні має не наглядовий, а обвинувальний характер, оскільки: по-перше, прокурор є суб'єктом сторони обвинувачення; по-друге, серед його повноважень, закріплених КПК України, переважають обвинувальні; по-третє, він формує обвинувачення шляхом організації ефективного досудового розслідування та здійснення процесуального керівництва ним; по-четверте, його професійний інтерес полягає у проведенні досудового розслідування в суворій відповідності з вимогами закону з метою формування доказів обвинувачення, які є належними, допустимими, достовірними і достатніми для обґрунтованого твердження про винуватість особи у вчиненні кримінального правопорушення. Такий підхід до функціональної характеристики діяльності прокурора у досудовому провадженні відповідає нормативному змісту п.

2 ст. 131¹ Конституції України, в якому зазначено, що прокуратура здійснює організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку.

Дисертантом акцентовано, що діяльність прокурора має безпосередній вплив на загальну ефективність системи кримінального судочинства, що зумовлюється наступними чинниками: прокурор є учасником кримінального провадження, який діє на всіх його стадіях з початку кримінального провадження і до його закінчення; функція обвинувачення детермінує здійснення всіх інших кримінальних процесуальних функцій; обґрунтованість обвинувачення, висунутого під час досудового розслідування, безпосередньо визначає обґрунтованість публічного обвинувачення, яке підтримується прокурором в суді, та є підґрунтям правової позиції сторони обвинувачення (у зв'язку з чим законодавцем запроваджено в КПК України принцип незмінності прокурора); докази обвинувачення після дослідження їх судом за участю сторін судового розгляду можуть бути покладені в основу рішення суду і в такий спосіб безпосередньо впливати на вирішення завдань кримінального провадження.

Іманентними ознаками кримінальної процесуальної діяльності прокурора у досудовому розслідуванні визнано: публічність; професійність; спрямування на формування обвинувачення та вирішення кримінально-правового конфлікту, що виник унаслідок вчинення кримінального правопорушення, у спосіб, передбачений КПК України; ініціативність; самостійність; здійснення уповноваженим суб'єктом; наявність дискреційних повноважень.

Монофункціональний підхід до характеристики функціональної структури кримінальної процесуальної діяльності прокурора під час досудового розслідування полягає у здійсненні прокурором на цій стадії кримінального провадження функції обвинувачення. У зв'язку з цим констатовано, що кримінальна процесуальна діяльність прокурора у досудовому розслідуванні спрямована на формування обвинувачення, яке після затвердження його в обвинувальному акті трансформується в публічне обвинувачення, що підтримується прокурором у суді.

Визнано необхідним приведення функціональної характеристики діяльності прокурора, закріпленої у КПК України, у відповідність з її нормативною моделлю, визначеною у ст. 131¹ Конституції України. Наголошено на істотних розбіжностях формулювання напрямів діяльності прокурора під час досудового розслідування в Основному Законі України та КПК України, що не можуть бути кваліфіковані як термінологічні, а мають сутнісний характер (с. 67 – 92).

На підставі проведеного аналізу законодавства зарубіжних країн, яке регулює порядок здійснення прокурором його процесуальної діяльності в досудовому провадженні у кримінальному процесі, а також наукових джерел констатовано, що здійснення обвинувачення є універсальною функцією прокурора у кримінальному провадженні, менш поширеними формами його діяльності є початок кримінального провадження та висунення підозри. Невелика кількість держав наділяє прокурора здійсненням функції нагляду за законністю досудового слідства та оперативно-розшукової діяльності (негласного розслідування).

Обсяг функцій і характер повноважень прокурора на стадії досудового розслідування прямо залежать від регламентації в національних правових системах процедур початку кримінального провадження (наприклад, у Франції на прокурора покладається попередня перевірка заяв і повідомлень про злочини; у ФРН прокурор залучається до процесу розслідування з моменту встановлення підозрюваного); проведення досудового розслідування (у ФРН, Італії та багатьох інших країнах прокурори уповноважені особисто здійснювати весь обсяг провадження у справі); закінчення досудового розслідування (у Польщі в разі закриття прокурором справи потерпілий вправі особисто підтримувати обвинувачення в суді; у США прокурор вправі закрити справу навіть під час її розгляду в суді) (с. 92 – 122).

В розділі другому — «Кримінальна процесуальна діяльність прокурора на початку досудового розслідування» сформульовано авторський підхід щодо форм реалізації повноважень прокурора на початку досудового розслідування.

На основі аналізу статистичної звітності встановлено, що щороку прокурори виявляють та вносять до ЄРДР у середньому близько 3 тис. раніше необлікованих кримінальних правопорушень (у 2017 р. ця цифра збільшилася майже вдвічі – до 6,4

тис). Автором доведено превентивну і прикладну значущість діяльності прокурора з виявлення фактів укриття від обліку злочинів на етапі прийняття та розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, яка «de-facto» здійснюється прокурорами на практиці, однак «de-jure» не передбачена чинним КПК України. Обстоюється думка щодо необхідності віднесення цієї діяльності прокурора до предмета регулювання кримінального процесуального закону, оскільки, не здійснивши таку діяльність, прокурор у багатьох випадках не зможе розпочати досудове розслідування.

Обґрунтовано необхідність законодавчого закріплення обов'язку прокурора запобігати можливим укриттям від обліку злочинів працівниками правоохоронних органів.

Дисертантом здійснено наково-обґрунтовану класифікацію засобів прокурорського впливу, які можуть вживатися за порушення вимог закону у кримінальному провадженні, зокрема: внесення до ЄРДР інформації про кримінальне правопорушення; внесення до ЄРДР інформації стосовно службової особи правоохоронного органу, яка умисно приховала вчинений злочин від реєстрації; складання протоколу про адміністративне правопорушення за ухилення від виконання законних вимог прокурора; ініціювання та проведення координаційних нарад; здійснення узгоджених заходів та аналітичної діяльності; організація занять з вивчення працівниками правоохоронних органів чинного законодавства, відомчих наказів та інструкцій; ужиття інших комплексних заходів до усунення виявлених порушень закону та ініціювання притягнення винуватих осіб до дисциплінарної відповідальності (с. 126-147).

Дисертант обґрунтовано звертає увагу на тому, що запровадження в КПК України нової процесуальної форми початку досудового розслідування, з одного боку, значно розширило можливості заявників і потерпілих на проведення швидкого та об'єктивного розслідування за зверненнями до правоохоронних органів, а з іншого – сприяло збільшенню навантаження на слідчих та їх процесуальних керівників. У зв'язку з цим, відзначено необхідність правильного тлумачення при практичному застосуванні статті 214 КПК України, відповідно до якої обов'язок

слідчого, прокурора щодо внесення відомостей до ЄРДР виникає лише в тих випадках, коли в заяві чи повідомленні містяться відомості про кримінальне правопорушення.

Акцентовано увагу на ролі прокурорів і керівників прокуратур у забезпеченні єдиного обліку кримінальних правопорушень, прийняття ними початкових процесуальних рішень, оперативного контролю за додержанням законів, опрацюванні судової практики та стану злочинності в державі (регіоні). Проаналізовано практику застосування органами прокуратури Положення про порядок ведення ЄРДР (наказ Генеральної прокуратури України № 139/2016) та відповідних норм КПК України, на підставі чого встановлено прогалини й суперечності нормативного регулювання, що потребують усунення (с. 147-161).

На основі аналізу проблем, пов'язаних із заборобою оскарження ухвали слідчого судді, що зобов'язує прокурора чи слідчого внести заяву про кримінальне правопорушення до ЄРДР, яка раніше була предметом неодноразового розгляду та особа отримувала відповідь у встановленому законом порядку (п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК України), запропоновано змінити редакцію ч. 3 ст. 307 КПК України на таку: «Ухвала слідчого судді за результатами розгляду скарги на рішення, дію чи бездіяльність слідчого чи прокурора, а також ухвала про відмову в задоволенні скарги на постанову про закриття кримінального провадження може бути оскаржена в апеляційному порядку» (таку пропозицію підтримали понад 90,0 % опитаних прокурорів та слідчих) (с. 161-175).

Третій розділ – «Кримінальна процесуальна діяльність прокурора у формі нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування» присвячено дослідженню проблем правового та праксеологічного характеру, які виникають в діяльності прокурора у досудовому розслідуванні (с. 179-277).

Дисертантом обґрунтовано, що прокурорський нагляд, який здійснюється у формі процесуального керівництва, на відміну від відомчого контролю, передбачає постійну, систематичну, цілеспрямовану, ініціативну діяльність прокурора-процесуального керівника щодо спрямування досудового розслідування в напрямі вирішення завдань кримінального провадження, забезпечення прав, свобод та

інтересів його учасників, встановлення особи, яка обґрунтовано підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення, та формування обвинувачення. З метою забезпечення ефективності діяльності прокурора у досудовому розслідуванні у КПК України закріплено принципи його незалежності в кримінальному судочинстві та обов'язковості виконання законних вимог і процесуальних рішень прокурора. Відомчий контроль за діяльністю органів досудового розслідування, що проводить керівник органу досудового розслідування, полягає в організації досудового розслідування, здійсненні дієвого контролю за законністю, своєчасністю діяльності слідчого, наданні слідчому необхідної методичної, консультативної та організаційної допомоги. З огляду на це, прокурор має більш широкі повноваження під час досудового розслідування, ніж керівник органу досудового розслідування, однак віддаленість прокурора від слідчого ускладнює процес їх взаємодії. Зважаючи на це, обґрунтовано необхідність подальших наукових досліджень у напрямі поступового переходу до електронного кримінального провадження з фіксацією всіх процесуальних документів і рішень слідчого в ньому та рівноцінним електронним доступом до цих матеріалів прокурора (таку практику визнано позитивною в США та інших країнах).

Констатується загальна юридична підстава застосування заходів забезпечення кримінального провадження, якою є ухвала слідчого судді. Винятки становлять окремі заходи забезпечення кримінального провадження, які можуть застосовуватися і без ухвали слідчого судді, а саме: законне затримання та затримання уповноваженою службовою особою (ст. 207, 208 КПК України); тимчасове вилучення майна (ст. 168); виклик слідчим, прокурором (ст. 133); тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності (ст. 155). При ініціюванні застосування заходів забезпечення кримінального провадження стороною обвинувачення обов'язок доведення підстав і необхідності застосування конкретного заходу лежить на слідчому та прокурорі, які у випадку ініціювання вирішення слідчим суддею даного питання стосовно підозрюваного зобов'язані, зокрема, довести обґрунтованість підозри (рішення ЄСПЛ у справі «Нечипорук і Йонкало проти України» від 21

квітня 2011 р.; «Фокс, Кемпбелл і Гартлі проти Сполученого Королівства» від 30 вересня 1990 р.).

В дисертації з'ясовано специфіку кримінальної процесуальної діяльності прокурора при проведенні НСРД, що полягає в наявності різних процесуальних форм її реалізації, до яких слід віднести: ініціювання прийняття слідчим суддею рішення про проведення будь-якої НСРД, що є предметом судового контролю; прийняття рішення про проведення НСРД, які не потребують судового контролю; повноваження щодо заборони проведення, а також припинення подальшого проведення НСРД; ініціювання прийняття слідчим суддею рішення про проведення НСРД, розпочатих у невідкладних випадках до постановлення ухвали слідчого судді; вжиття заходів щодо збереження отриманих під час проведення НСРД речей і документів; вжиття заходів щодо захисту інформації, отриманої в результаті НСРД; повідомлення особи, конституційні права якої було тимчасово обмежено внаслідок проведення НСРД.

Обґрунтовано необхідність внесення змін до КПК України з метою удосконалення порядку проведення НСРД, передбаченої ст. 268 КПК України (установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу), на підставі постанови прокурора в разі добровільної згоди власника (таку пропозицію підтримали 50,0 % опитаних суддів).

Проаналізовано проблемні питання реалізації повноважень прокурора щодо погодження процесуальних рішень про зупинення та закінчення досудового розслідування. Досліджено проблему протидії зловживання правом на ознайомлення з матеріалами кримінального провадження у формі навмисного затягування процесу ознайомлення, фальсифікації доказів, здійснення негативного впливу на потерпілого, свідків, працівників правоохоронних органів та інших осіб. Наведено приклади протидії досудовому розслідуванню резонансних кримінальних правопорушень.

Сформульовано пропозиції про внесення змін до ст. 290 КПК України стосовно оптимізації строків ознайомлення з матеріалами провадження з урахуванням узагальненої практики органів прокуратури та зарубіжного досвіду.

Четвертий розділ — «Кримінальна процесуальна діяльність прокурора

в особливих порядках кримінального провадження» присвячено дослідженню реалізації повноважень прокурора у певних нестандартних умовах кримінального провадження, що виділяються законодавцем, зважаючи на особливості суб'єктів злочину, території, віку відповідальності та ін.

Автор, ґрунтуючись на нормах Загальної декларації прав людини (ст. 1, 7, 10) та Конституції України (ст. 21, 24), робить висновок про недоцільність існування процесуального імунітету окремої категорії осіб, що унеможлиблює затримання та притягнення до кримінальної відповідальності навіть у разі, якщо особу застали на місці вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину або відразу після його вчинення (на відміну від індемнітету, який є дієвою гарантією здійснення особою професійної діяльності). На доведення своєї позиції наводяться результати опитуванням прокурорів та слідчих: понад 50,0 % яких вважають інститут недоторканності у кримінальному провадженні таким, що суперечить принципу рівності перед законом і судом (с. 324-358).

Досліджуючи ювенальну діяльність прокурора дисертант з огляду на позитивний досвід окремих країн (Франція, Ізраїль та ін.), пропонує закріпити в КПК України обов'язковість допиту неповнолітнього підозрюваного особисто прокурором – процесуальним керівником при вирішенні питання про обрання та застосування до нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою (у зв'язку з чим сформульовано відповідні пропозиції до ст. 490 КПК України), а також повідомлення неповнолітньому про підозру з метою запровадження додаткових гарантій додержання прав неповнолітнього у кримінальному провадженні. Окрім цього визнано за доцільне впровадження в Україні практики проходження прокурорами та слідчими спеціальних курсів з основ дитячої педагогіки й психології (за аналогією з досвідом Франції). Доведено необхідність виявлення та усунення прокурором причин і умов, які сприяли вчиненню неповнолітнім кримінального правопорушення, а також ініціювання складання досудової доповіді представником органу пробації. Критично оцінено передбачений КПК України порядок ініціювання судом досудової доповіді в підготовчому провадженні (ст. 314), оскільки таке рішення суду не відповідає вимозі його неупередженості та безсторонності (с. 358-

374).

Кримінальна процесуальна діяльність прокурора у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення об'єктивно обмежена законом та дією засади диспозитивності. Однак у процесі дослідження, з метою захисту прав та інтересів потерпілого, визнано доцільним розширити компетенцію прокурора в цій категорії кримінальних проваджень, закріпивши в ст. 478 КПК України його повноваження у виключних випадках розпочинати досудове розслідування без заяви потерпілого, якщо потерпілий з причин, що не залежать від його волі, не може особисто подати таку заяву (підтримали 85,0 % опитаних суддів і 63,0 % прокурорів). Надано обґрунтовані заперечення стосовно розширення у ст. 477 КПК України переліку складів кримінальних правопорушень, щодо яких провадження може бути розпочате виключно у формі приватного обвинувачення (зокрема, тяжких та особливо тяжких злочинів, за вчинення яких передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на строк від 5 до 15 років). Доцільність виключення з чинної норми КПК України таких злочинів підтримало більшість опитаних суддів (65,0 %).

З урахуванням сутності інституту угод у кримінальному провадженні, запропоновано унормувати практику зберігання усіх матеріалів кримінального провадження, у якому укладено угоду про визнання винуватості, протягом встановлених законом строків давності притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення відповідного кримінального правопорушення. Якщо таку угоду ініційовано на стадії досудового розслідування, суд після скасування вироку через невиконання засудженим умов угоди направляє матеріали провадження для завершення досудового розслідування в загальному порядку.

При дослідженні проблемних питань здійснення спеціального досудового розслідування звернуто увагу на обов'язок прокурора довести слідчому судді необхідність застосування цієї процедури як безальтернативної. З огляду на це, проаналізовано проблемні питання оголошення особи в міжнародний розшук, постановлення слідчим суддею ухвали про застосування до підозрюваного запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою тощо.

Обґрунтовано виняткове значення кримінальної процесуальної діяльності

прокурора в разі запровадження особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або в районі проведення антитерористичної операції (ст. 615 КПК України), зокрема, щодо застосування окремих заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) і НСРД, а також прийняття окремих процесуальних рішень (підтримало 60,0 % опитаних суддів) (с. 393-407).

На підставі проведеного дослідження дисертантом сформульовані слушні пропозиції спрямовані на оптимізацію кримінальної процесуальної діяльності прокурора у досудовому розслідуванні, щодо внесення змін і доповнень до п. 3 ч. 1 ст. 3; ч. 3–4 ст. 22; ч. 2 ст. 26; ч. 2, ч. 15, ст. 36; п. 3 ч. 1 ст. 49; п. 9 ч. 1, п. 4, ч. 2 ст. 56; ч. 4 ст. 111; ч. 3 ст. 159; п. 3 ч. 1 ст. 162; ч. 6 ст. 176; ч. 9 ст. 214; ч. 1 ст. 252; ч. 5 ст. 268; ч. 5 ст. 278; п. 4–6 ч. 1 ст. 280; п. 5, п. 6¹ ч. 1, п. 2 ч. 2 ст. 284; ч. 10 ст. 290; ч. 3 ст. 307; п. 2, п. 4 ч. 2 ст. 322; ч. 2 ст. 337; назви ст. 340; ч. 1, ч. 1¹, ч. 2 ст. 340; назви ст. 341; ч. 1, ч. 2 ст. 341; ч. 3 ст. 472; п. 1–3 ч. 1 ст. 477; ч. 2 ст. 478; п. 10–12 ч. 1 ст. 480; п. 1 ч. 1 ст. 481; п. 5 ч. 1 ст. 485; ч. 2 ст. 490; п. 3 ч. 2 ст. 595; ч. 2 ст. 615 КПК України; законів України «Про статус народного депутата України» (ст. 27), «Про регламент Верховної Ради України» (ч. 2 ст. 173), «Про статус депутатів місцевих рад» (ст. 31).

Оцінюючи зміст дисертації та автореферату, слід зазначити, що основні положення, висновки і пропозиції (рекомендації), сформульовані у дисертації, ідентично викладені в авторефераті. Вони переважно знайшли свій ідентичний виклад у публікаціях з теми дисертації і також відображають актуальність обраної теми дослідження, належний ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і пропозицій, сформульованих у дисертації, та є вагомим внеском дисертанта у розвиток кримінально-процесуальної науки.

Основні теоретичні положення, висновки, пропозиції і рекомендації, сформульовані у дисертації, знайшли своє відображення у монографії, на яку є опубліковані позитивні рецензії фахівців, 22 статтях у наукових фахових виданнях України, 5 статтях у наукових періодичних виданнях інших держав, 23 тезах доповідей на наукових, науково-практичних конференціях, семінарах та засіданнях

круглих столів, а також 18 працях, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Таким чином, аналіз дисертації дає підставу констатувати, що вона є самостійним, цілісним і завершеним дослідженням актуальної для науки кримінального процесуального права проблеми ефективної реалізації кримінальної процесуальної діяльності прокурора у досудовому розслідуванні її теоретичних, правових та праксеологічних основ.

Сформульовані дисертантом наукові положення, висновки і пропозиції спрямовані на удосконалення кримінальної процесуальної діяльності прокурора у досудовому розслідуванні, їх реалізації у якісно нових умовах життя нашої держави та трансформації кримінального судочинства у його змагальну модель.

Теоретична та практична значимість одержаних результатів підтверджується відповідними актами впровадження і полягає у тому, що сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції можуть використовуватись у різних сферах кримінальної процесуальної діяльності, а саме: освітньому та науково-дослідному процесі – у системі професійної освіти слідчих і прокурорів, при викладанні відповідних навчальних дисциплін та під час підготовки навчальних і методичних посібників, підручників, курсів лекцій, а також можуть слугувати теоретичною та методологічною основою для подальшого дослідження питань, що становлять предмет роботи (акти впровадженнь Національної академії прокуратури України від 22 лютого та 18 квітня 2017 р., Київського національного університету імені Тараса Шевченка від 25 травня 2017 р., Національної академії внутрішніх справ від 11 вересня та 24 жовтня 2017 р.); правотворчій діяльності – для вдосконалення організації та правової регламентації кримінальної процесуальної діяльності прокурора у чинному кримінальному процесуальному законодавстві України (листи Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності від 31 серпня 2017 р. № 16/1/1240; від 5 вересня 2017 р. № 04-18/12-1542); практичній діяльності органів прокуратури та досудового розслідування – для забезпечення єдиних підходів щодо застосування положень кримінального процесуального законодавства прокурорами,

слідчими, співробітниками оперативних підрозділів та іншими учасниками судочинства, розроблення й удосконалення відомчих (міжвідомчих) нормативно-правових актів з питань організації розслідування злочинів, процесуального керівництва та нагляду з боку прокурора (акти впроваджень Генеральної прокуратури України від 20 січня 2017 р., Головного слідчого управління Служби безпеки України від 10 липня 2017 р., Головного слідчого управління Національної поліції України від 11 жовтня 2017 р., Департаменту оперативно-технічних заходів Національної поліції України від 13 червня 2017 р., Головного слідчого управління фінансових розслідувань Державної фіскальної служби України від 15 березня 2017 р.);

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивно оцінюючи роботу в цілому, водночас, не можна залишити поза увагою окремі дискусійні або не досить аргументовані положення, що потребують додаткового роз'яснення здобувачем чи ж розгорнутої дискусії.

1. На думку рецензента, кримінальна процесуальна діяльність, а також і діяльність прокурора на досудовому розслідуванні, є складною діяльністю, яка має, як і будь-яка юридична діяльність, певну структуру. Зазначимо, що у кримінальній процесуальній доктрині, з одного боку, характеризується структурування кримінальної процесуальної діяльності як різної сукупності елементів, з іншого – виділяються різні сторони такої кримінальної процесуальної діяльності, які, відповідно, також мають певний перелік елементів. Зокрема, до структурних елементів кримінальної процесуальної діяльності вчені відносять об'єкт, мету, завдання, засоби, суб'єкти, результат та ін. У зв'язку із цим автору слід було використати у своїй роботі в якості методологічної основи діяльнісний підхід під час розгляду питання теоретичних основ кримінальної процесуальної діяльності прокурора у стадії досудового розслідування.

2. У підрозділі 1.1 дослідник в історичній ретроспективі розкриває генезу нормативного регулювання кримінальної процесуальної діяльності прокурора у досудовому розслідуванні, що характеризується видозмінами повноважень на

теренах сучасної України (стор. 37-67). В результаті чого ним виокремлено 6 етапів її становлення та розвитку, а також коротко розкрито їх сутність. Водночас, на думку офіційного опонента, дисертант при визначенні п'ятого та шостого етапів не в повній мірі розкрив їх сутність. Так, наприклад, ним зазначається, що п'ятий етап припадає на «реалізацію Основ кримінального судочинства СРСР і союзних республік 1958 р. та КПК УРСР 1960 р.», (стор. 58 дис.), а «шостий (сучасний) – характеризується концептуальною зміною конституційно-правових основ правового статусу прокуратури, упровадженням міжнародних стандартів її функціонування, обмеженням її компетенції сферою кримінального судочинства та наданням прокурору повноважень, що забезпечують можливість вирішення завдань кримінального провадження» (с. 62).

Зауважимо, фактично кожний етап становлення та розвитку повноважень прокурора у кримінальному провадженні характеризувався відповідними змінами у законодавстві тодішнього історичного періоду. Тому доцільніше було б чіткіше визначити сутність відповідних етапів, застосовуючи не лише метод історико-правового аналізу, а й порівняльно-правовий метод дослідження.

3. У підрозділі 1.2. дисертаційної роботи, під час дослідження загальних засад кримінального провадження здобувач вибірково підходить до їх розгляду. Зазначаючи спочатку повний їх перелік, передбачений у ст. 129 Конституції України, ст. 7 КПК України та ст. 3 Закону України «Про прокуратуру» (стор. 85-87), пізніше зупиняє свою увагу лише на таких принципах як: верховенство права, законність, рівність перед законом і судом, повага до людської гідності, забезпечення права на свободу та особисту недоторканність, змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості, диспозитивність, презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини, публічність, недоторканність житла чи іншого володіння особи; таємниця спілкування; невтручання у приватне життя.

Водночас в роботі не досліджено такі важливі для кримінального процесу основні засади як свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів і членів сім'ї; заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності

за одне і те саме правопорушення; забезпечення права на захист; доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень. Тому автору слід було б розглядати відповідні питання дещо ширше та конструктивніше.

4. На с. 119 дисертації автор, указуючи на те, що «у Великій Британії у випадку визнання судом присяжних невинуватості підсудного, орган обвинувачення позбавлений права на апеляцію» дещо виходить за межі теми дослідження, оскільки в роботі розглядається діяльність прокурора саме у досудовій стадії провадження, що викликає питання про доцільність такого викладу матеріалу.

5. На с. 176 дисертації автор зазначає про необхідність подальшої розробки даної тематики з метою зрощення фрактальної структури комп'ютерної моделі розслідування ЄРДР з кримінальним процесуальним законодавством та повним переходом до електронного кримінального провадження. Однак не висловлює власної думки щодо визначення місця та ролі прокурора за таких умов.

6. На с. 378 автор, досліджуючи діяльність прокурора у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення, зазначає, «що повноваженнями починати кримінальне провадження без заяви потерпілого в окремих випадках повинен бути наділений прокурор як посадова особа, на яку покладається, з одного боку, обов'язок забезпечення реалізації завдань кримінального провадження, а з іншого – дотримання законності здійснення кримінальної процесуальної діяльності органами, що проводять досудове розслідування в таких провадженнях». Таке твердження автора видається сумнівним, оскільки є закликом до втручання у приватні інтереси потерпілого, та поверненням у інквізиційне минуле.

7. В доктрині кримінального процесу дискусійним є питання про функціональну спрямованість діяльності прокурора у кримінальному провадженні під час досудового розслідування. Особливо зазначене актуалізується внаслідок внесення змін до ст. 131-1 Конституції України, в якій міститься перелік функцій прокуратури. Аналізуючи різні доктринальні підходи щодо процесуальної діяльності прокурора на досудовому розслідуванні, дисертант приходить до висновку, що на досудовому розслідуванні діяльність прокурора має не наглядний, а обвинувальний характер. На нашу думку, законодавець, закріплюючи за

прокурором певні повноваження на досудовому розслідуванні, чітко не сформулював їх і не визначив, які повноваження прокурора мають наглядний характер, а які належать до процесуального керівництва та його організації. Однак, дисертант залишив поза увагою ще ряд інших функцій, які закріплені в Конституції України (ст. 131-1) та в Законі України «Про прокуратуру» (наприклад, функцію забезпечення відшкодування шкоди, завданої потерпілим, за допомогою пред'явлення до винних осіб цивільного позову в інтересах держави або потерпілих за встановлених законом умов). Крім того, такий висновок дисертанта міститься у рубриці наукова новизна отриманих результатів. З цього приводу слід зазначити, що в монографічному дослідженні В. О. Гринюка «Функція обвинувачення у кримінальному провадженні України: теорія та практика» (2016 р.) вже міститься висновок про те, що «на досудовому розслідуванні прокурор реалізує тільки функцію обвинувачення, а його повноваження слід розглядати як такі, що спрямовані на реалізацію цієї функції під час досудового розслідування». У зв'язку із цим хотілось би почути думку дисертанта щодо цього питання та його аргументи.

8. У розділі четвертому «Кримінальна процесуальна діяльність прокурора в особливих порядках кримінального провадження» автором здійснено аналіз повноважень прокурора у кримінальних провадженнях на підставі угод, у формі приватного обвинувачення, щодо окремої категорії осіб та неповнолітніх. У цьому розділі дисертаційної роботи автор також характеризує процесуальну діяльність прокурора у спеціальному досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень та під час особливого режиму досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або в районі проведення антитерористичної операції. Не заперечуючи здійснений дисертантом ґрунтовний аналіз особливостей повноважень прокурора, варто зазначити, що законодавцем провадження *in absentia* та особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або в районі проведення антитерористичної операції не віднесені до особливих порядків кримінального провадження.

Зазначені офіційним опонентом позиції носять головним чином дискусійний характер, відображають власну наукову позицію, яка може не співпадати ані з позицією здобувача та його науковим керівником, ані з позицією членів спецради й можуть слугувати підставою для наукової полеміки під час прилюдного захисту дисертації. Зазначені офіційним опонентом позиції не впливають на високу позитивну оцінку дисертації.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК:

Дисертація Рогатюка Ігоря Володимировича на тему: «Теоретичні, правові та праксеологічні основи кримінальної процесуальної діяльності прокурора у досудовому розслідуванні», подана на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність, відповідає вимогам пунктів 9, 10, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами та доповненнями), а її автор Рогатюк Ігор Володимирович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент:

завідувач кафедри правосуддя

юридичний факультет

Київського Національного університету

імені Тараса Шевченка

доктор юридичних наук, професор

М. Погорецький

